

Ders : 186**Konu : HABEŞİSTAN'A HİCRET**

MEKKE VE KABE'YE İLK VEDA ...

Hicret kelimesi sözlükte; “**terketmek, ayrılmak, ilgisini kesmek**” anlamına gelir. Hicret; “kişinin herhangi bir şeyden bedenen, lisânen veya kalben ayrılıp uzaklaşması” demektir. Ancak bu kelime daha çok “bir yerin terkedilerek başka bir yere göç edilmesi” anlamında kullanılır. Terim olarak genelde gayri müslim ülkeden İslâm ülkesine göç etmeyi, özelde ise Hz. Peygamber’in ve Mekkelî müslümanların Medine’ye göçünü ifade eder.

Hz. Peygamber ve kendisine inananlar da daha önceki peygamberler ve ümmetlerinin âkibetine mâruz kaldılar. Mekke müşrikleri Resûl-i Ekrem’e karşı İslâmiyet’i tebliğe başladığı andan itibaren olumsuz bir tavır takındılar. Bu tavır sadece İslâm’ı reddetmekten ibaret kalmadı; Hz. Peygamber alaya alındı, ona inananlara baskı uygulandı ve bu baskılar İslâmiyet’in Mekke’de yayılmaya başlaması üzerine eziyet ve işkenceye dönüştü. Hatta Ammâr b. Yâsir’in babası Hz. Yâsir ve annesi Hz. Sümeyye işkenceyle şehit edildi.¹

Müşriklerin her gün biraz daha şiddetini artıran eziyet, hakaret ve işkenceleri neticesinde, Mekke müslümanlar için yaşanmaz bir şehir hâline gelmişti! Günden güne artan bu eza ve cefalar, dinî ibâdetlerini de gönül rahatlığı içinde yapma imkânını ellerinden almıştı. Müşriklerin bu gaddarca ve merhametsizce davranışlarından kolay kolay vazgeçmeye de niyetleri yoktu.

İslam açıktan yayılmaya başlanınca Kureyşliler zulümlerini arttırdılar. Bu durum Mekke’yi yaşanmaz hale getirdi. Bu sırada:

قُلْ يَا عِبَادِ الدِّينِ أَمِنُوا رَبَّكُمْ لِلَّذِينَ أَحْسَنُوا فِي هَذِهِ الدُّنْيَا حَسَنَةٌ وَأَرْضُ اللَّهِ وَاسِعَةٌ إِنَّمَا يُوَفَّى الصَّابِرُونَ أَجْرَهُمْ بِغَيْرِ حِسَابٍ*

“(Resûlüm!) de ki: Ey iman edenler! Rabbinizden korkun. Bu dünya hayatında iyilik yapanlar için ahirette iyilik vardır. Allah’ın (yarattığı) yeryüzü geniştir. Yalnız sabredenlere mükâfatları hesapsız ödenecektir.”² mealindeki vahyin gelmesi hicrete işaret olarak görüldü.

Resûlullah (s.a.v.) de, ashabına yapılan bu eziyet ve işkenceleri engellemeye gücü yetmediği için üzülmüyordu. Bu sebeple de de ashaba:

“Habeş toprağında, katında hiçbir kimseye zulmedilmeyen bir melik vardır. Orası doğruluk yurdudur. Allah bir kapı açıncaya kadar oraya gitseniz“ buyurdu.

Bunun üzerine ashâb, eziyet ve işkenceden kurtulmak ve dinlerini rahat yaşayabilmek için Habeşistan topraklarına gittiler. Bu, İslam’da olan ilk hicret oldu.³

¹ TDV İslam Ansiklopedisi, C.17, sh.459

² Zümer, 39 /10

Efendimizin Habeşistan'ı tercih edişi birkaç sebebe dayanıyordu. Her şeyden evvel, orası Mekkeliler tarafından gayet iyi bilinen bir yerdi. Çünkü, bu ülkeyle eskiden beri ticarî münâsebetleri vardı. Habeş Necâşîsinin âdil bir hükümdar oluşu bu ülkenin tercih edilmesine ikinci bir sebepti. Adaletiyle şöhret bulmuş Necâşî elbette bu mazlum zümreye haksızlık etmeyecekti. Bir diğer sebep olarak da, Habeşistan halkının Ehli Kitap oluşları, Hıristiyan dinine mensup bulunmaları olarak zikredilebilir. Şüphesiz Ehli Kitap oluşları sebebiyle, müslümanlara karşı tavır ve davranışları, müşriklerin hareket ve davranışlarından farklı olacaktı.

Resûlullah (s.a.v.)'in bu tavsiyesi üzerine ilk olarak 11 erkek 4 kadın, 15 kişilik bir müslüman kafilesi, "dinlerini ve inançlarını korumak" mukaddes gayesiyle, yerlerini, yurtlarını, bağ ve bahçelerini, anne ve babalarını, akraba ve komşularını terkederek, yabancı bir diyara doğru gizlice yola koyuldular. Mekke'den Şuaybe Limanı'na, oradan da bir tekneyle Habeşistan'a gitti. Kızıldeniz yoluyla Habeşistan'a varan ve Habeş Necâşîsi tarafından gayet müsbet karşılanan, İslâm'da ilk hicret kafilesinde şu kişiler yer alıyordu:

H. Osman ve hanımı H. Rukiyye, Zübeyr b. Avvam, Ebû Huzeyfe b. Utbe ve hanımı Sehle, Mus'ab b. Umeyr, Abdurrahmân b. Avf, Ebû Seleme ve ailesi Ümmü Seleme, Osman b. Maz'un (kafile reisi), Amir b. Rabia ve hanımı Leylâ, Ebû Sebre b. Ebî Rühm ve hanımı Ümmü Gülsüm, Süheyl b. Beydâ,⁴

H. Osman, zevcesi H. Rukiyye'yi yanına alıp herkesten önce yola çıkmıştı. Bunu haber alan Efendimiz,

*"Allah yardımcıları olsun! Şüphesiz Lût Peygamber'den sonra ailesini yanına alıp Allah yolunda hicret eden ilk insan, Osman'dır."*⁵ buyurdu.

Nitekim, Mekke'yi sessiz sedasız terkeden adı geçen sahabîler, Necâşî ve halkı tarafından gerçekten çok güzel karşılandılar. Buraya yerleştikten sonra da, ibâdetlerini îfa, dinî inançlarını yaşama hususunda herhangi bir engel ve zorluk ile karşılaşmadılar. Bu hususu, bizzat hicret eden müslümanlar, "Biz burada hayırlı bir komşuluk, dinimize dokunulmazlık gördük. İncitilmedik, hoşlanmadığımız bir söz de duymadık. Huzur içinde Rabbimize ibâdet ettik."⁶ diyerek ifade etmişlerdir.

Habeş ülkesine peygamberliğin beşinci yılı (M. 615) Recep ayında yapılan bu hicrete, **"Birinci Habeşistan Hicreti"** denir.

Habeş hükümdarı Necâşî müslümanlara çok iyi davrandı. Hicret eden müslümanların bir kısmı bir süre sonra "Mekkeliler Müslüman oldu." şeklinde bir haber aldılar. Bu haber üzerine, henüz üç ay kaldıkları Habeşistan'dan Mekke'ye geri döndüler.

Bu sözün doğru olmadığını Mekke'ye döndüklerinde anladılar. Aslında, Mekke'de birşey değişmemişti. Müslümanları üzen zulüm, şiddet, acı ve feryatlar daha da artmıştı.

Habeşistan'a hicret eden ilk müslüman kafilesi, ülkenin hükümdarı Necâşî tarafından iyi karşılanmış, ibâdetlerini serbestçe ve gönül huzuru içinde yerine getirme imkânına

³ Siret-i İbn Hişam, C.1, sh.434

⁴ İslam Tarihi, M. Asım Köksal, C.12, sh.272

⁵ Kenzü'l-Ummal, Ali el-Müttaki, C.8, Hd. No:63

⁶ Müsned, Ahmed b. Hanbel, C.17, sh.309-312, a.g.e. M. Asım Köksal, C.12, sh.274; Mü

kavuşmuşlardı. Bu durumu haber alan Efendimiz (s.a.v.), Mekke'de kalan Müslümanlara da Habeşistan'a hicret etmelerini tavsiye etti.

I. Habeşistan Hicreti'nden bir yıl sonra (M. 616), müslümanlar ikinci kez hicret kararı aldılar. Bu kabile; 77 erkek, 13 kadın olmak üzere 90 kişiden oluşuyordu. Başlarında Hz. Ali (r.a.)'ın kardeşi Cafer bin Ebû Tâlib vardı. Bu hicrete de “ **İkinci Habeşistan Hicreti**” denir.

Mekke müşrikleri, müslümanların bu hicretinden rahatsız oldular. Hatta, Hz. Ebû Bekir (r.a.)'ın de hicret edeceğini öğrenince, ona zarar vermeyeceklerini söyleyerek vazgeçmesini istediler. Ebû Bekir (r.a.) da giderse itibarlarının sarsılacağını düşündüler. Ayrıca, İslam'ın çevreye yayılacağından korktukları için, Habeşistan'a elçi gönderdiler. Elçi olarak da Amr b. Âs ve Abdullah b. Ebû Rabia'yı görevlendirdiler. Habeş hükümdarından, Müslümanları geri istediler. Plânları şu idi:

Başta Necâşî olmak üzere ülkenin diğer ileri gelenlerinin hepsine kıymetli hediyeler götürülerek, önce patriklere hediyeleri verilecek, sonra da hükümdara hediyeleri takdim edilecek. Böylece patriklerin kendilerini desteklemeleri, Necâşî'nin hicret eden müslümanlarla görüşmesine fırsat ve imkân verilmeden arzularını yerine getirmelerini kolayca sağlayacaktı. Habeşistan'a ulaşan elçiler, aynı plânı tatbik ettiler. Patriklere ve Necâşî'ye kıymetli hediyeleri takdim edip maksatlarını şöyle dile getirdiler:

“Ey Hükümdar! Aramızdan çıkıp işlerimizi bozan bu adamlar, şimdi de buraya senin dinini, ülkeni ve halkını bozmak için gelmişlerdir. Seni bu hususta îkaz etmeye geldik. Bunlar Meyrem oğlu İsa'yı ilâh tanımazlar. Senin huzuruna girince secdeye varmazlar. Sen, onları bize iade et, biz onların hakkından geliriz.”

Elçiler, isteklerine "evet" denileceğini ümitle beklerken, Necâşî hiddetli hiddetli, "Vallahi, hayır." dedi, "Çaresiz kalmış, yurduma gelip yerleşmiş, beni başkalarına tercih etmiş kimseleri, ben hiçbir kimseye teslim etmem! Onlarla görüşmeden, onların fikirlerini almadan hiçbir zaman kararımı vermem! Eğer, iş bunların (elçilerin) dedikleri gibiyse, onları kendilerine teslim eder, kavimlerine geri çeviririm. Şayet iş bunun aksi olursa, kendilerini korur, en güzel şekilde görür gözetirim.”⁷ Müslümanları da huzuruna çağırıldı ve müslümanlara:

- “Kureyşliler elçi göndermiş, sizin Mekke'ye dönmenizi istiyorlar.” dedi. Cafer bin Ebû Tâlib (r.a.) söz alarak:

- “Ey hükümdar! Onlara sorunuz: Biz köle miyiz ki, geri istiyorlar? Borçlu muyuz ki, çağırıyorlar? Katil miyiz ki, cezamız için dönmemizi istiyorlar?” Elçi:

- “Hayır, bunların hiç biri köle, borçlu ve katil değildir.” dedi ve konuşmasını şöyle sürdürdü:

- “Bunlar atalarımızın dininden ayrıldılar. İlâhlarımıza hakaret ettiler. Gençlerimizin inancını bozdular. Mekke halkını ikiye böldüler.”

Necâşî, bu din hakkında bilgi edinmek istedi. Cafer bin Ebû Tâlib söz alarak şöyle dedi: “Ey hükümdar! Biz cahil bir topluluk idik. Taştan, ağaçtan yapılmış putlara tapardık. Ölü hayvan eti yer, kız çocuklarını diri diri gömerdik. Kumar oynar, faizcilik yapar, zina ederdik. Akriba ve komşuluk görevlerimizi bilmezdik. Güçlüler zayıfları ezer, fakirlerin sırtından geçinir, hak nedir bilmezdik. Allah bizim iyiliğimizi diledi. İçimizden bir peygamber gönderdi. Soy ve

⁷ Müsned, Ahmed b. Hanbel, C.17, sh.308-312; a.g.e. İbn Hişam, C.1, sh.447-448

kabileleri temizdi. Doğruluğuyla tanınmıştı. Bizi Allah'ın birliğine çağırırdı. İbadet etmeyi öğretti. Ahlaksızlıktan uzaklaştırdı. Kan dökmeyi, kumarı, içkiyi, faizi, zinayı, yalanı yasakladı. Doğruluğu ve güzelliği anlattı. Bizi vahşetten kurtardı. Medeni bir hayat yolunu gösterdi. Bu yüzden Kureyş'in düşmanlığını kazandı. İşkencelere uğradık. Dayanamayıp buraya hicret ettik. Himayenize sığındık.”

Bu konuşma dinleyenleri etkiledi. Necâşî dedi ki: “Bu sözler Hz. Mûsâ'ya ve Hz. İsâ'ya da inmiştir. Bana sığınanları kimseye teslim etmem.”⁸

Necâşî, Kureyşlilerin hediyelerini de kabul etmedi. Kureyşliler sonuç almadan geriye döndüler. Habeşistan'a hicret edenlerin bir kısmı, Medine hicretine kadar burada kaldılar. Hatta, Hudeybiye barışına kadar Habeşistan'da kalanlar da oldu.

Alınacak Dersler:

1. Habeşistan'a hicret; İslamî davet açısından müslümanlara geniş ufuklar açmaktadır. Bugün Necaşî'nin ülkesi gibi yerlerde yaşayan müslümanlar, bu olayı örnek olarak hareket etmelidirler.
2. Bu durumda olan müslümanlar, buldukları ülkelerin kanunlarını gözönüne alarak ruhsat veya azimeti tercih ederler.

Not: Bu hafta;

1. Zümer suresi 10. ayetin tefsirini okuyalım.
2. Bu dersi bir grup arkadaşımızla da paylaşalım.
3. Her konuda olduğu gibi gayr-i müslimlerle ilişkilerimizde de Peygamberimizi örnek alalım.

⁸ a.g.e. İbn Hişam, C.1, sh.449